

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р по политология Ивка Цакова Некова,
катедра „Политология”, факултет „Международна икономика и политика” в УНСС

Относно: научните трудове на доц. д-р Богдана Тодорова – участник в конкурса за заемане на академичната длъжност „професор” по научната специалност „Философия”, професионално направление 2.3. за нуждите на секция „Социални теории, стратегии и прогнози” на ИИОЗ при БАН, обявен в Държавен вестник бр. 5 от 15.01. 2019 г. и Протокол N 9 от 14.03. 2019 г.

Общо описание на представените материали от кандидата:

Богдана Тодорова участва в обявения конкурс с общо 33 научни публикации, от които: 2 монографии, 1 монография в съавторство и глава от колективна монография на английски език; 4 статии в научни издания, реферирани и индексирани в Web of Science и Scopus; 5 публикации, индексирани в други световни бази данни; 6 научни студии и 14 публикации в колективни токове и списания с научно рецензиране. Няма повторение на публикации, представени за придобиване на научната степен „доктор на науките” и акад. длъжност „доцент”. 18 от публикациите са на английски език, а 15 – на български език.

Значителна част от научната продукция на Богдана Тодорова е резултат на нейното участие в авторитетни международни научни форуми в Турция, Ирландия, Румъния, САЩ, Австрия, Сърбия, Полша, Египет, Франция, Италия, Гърция, Германия, Холандия, Испания и Руската федерация, както и във форуми в България. Обемът на научната творчество на кандидата надвишава многократно минималните изисквания за придобиване на академичната длъжност „професор” – като брой точки по различните групи показатели. Например, изисква се един хабилитационен труд, а доц. Тодорова представя два („Обективизиране на исляма” (2018) и „The position of “unity” in the Philosophical Thoughts of Imam Khomeini“, (2017), издадена в Румъния, към които добавя още една монография в съавторство и глава от монография на английски език.

Научна, научно-приложна и педагогическа дейност на кандидата:

Научните интереси на кандидата са разположени в широкото теоретично поле на ислямската цивилизация. На този широк изследователски терен Богдана Тодорова се изиявява най-вече в областта на **философия на религията – с акцент върху Исляма**. Други сфери на нейния изследователски интерес са: ислямски фундаментализъм и тероризъм, политически ислям, биоетика в исляма.

Научните изследвания на кандидата предоставят изключително полезно ново знание за съвременния ислям – ново за нейните колеги от социалните науки, за широката

публика и за държавните институции – чрез изключително прецизните и солидно обосновани разграничения между ислямски фундаментализъм, ислямизъм, ислямски екстремизъм. Последният е считан за особено опасен (от гледна точка на Запада), тъй като се свързва с насилствено налагане на догмите на ислямската вяра от страна на въоръжени екстремистки групи като „Братята Мюсюлмани”, „Ал-Кайда”, „Ислямска държава” и др. Идеологията на ислямския радикализъм се споделя от представители на сунитския салафизъм, шиитски фундаментализъм и пантюркизъм, които се насочват „срещу” държавните институции и „за” ислямски халифат.

Доц. Тодорова развива забележителна и интригуваща научна теза в своите монографии, а именно, че в идеологическото и политическо пространство на съвременния ислям се разпространява както фундаментализъм, така и модернизъм – в смисъл реформаторство. С нея тя разбива стереотипа, че реформите, разумът, прогресът са присъщи единствено на западния свят. Такъв успешен реформаторски опит за модернизация в исляма, за съчетание на политика (като практически социални реформи) и религиозна мисъл (теология) прави имам Хомейни в своята доктрина („велят е-факих“). Създателят на ислямската република извлича идеи от Корана, прилага ги в политическата сфера и така спечелва властта с призови за социална справедливост и равенство, които мобилизират населението за „прогресивна” социална промяна. Така се модернизира политическата теория на шиизма. Идеята за „Велят е-факих” – най-добрата система на ислямско учение (философия, етика, право) – вдъхновява Ислямската революция от 1979 г. и се превръща в крайъгълен камък за ислямската република Иран, чийто лидер и пръв духовен водач става Хомейни.

Друга важна предметна област в научната дейност на доц. Тодорова е разработеният от нея модел на съжителство между християни и мюсюлмани (сунити и алевити) на територията на Източните Родопи в България, който задълбочено анализира „неоосманистката” стратегия на Турция по отношение на българските мюсюлмани. Искам специално да акцентирам върху публикацията „The Bulgarian Mohammedans (Romaks) in the East and Central Rhodopes: the problem of identity, където тя изразява аргументирана тревога от опитите за налагане на турска идентичност и език спрямо българските мюсюлмани в Родопите.

По отношение на **научно-приложната дейност** на кандидата ще открия участието на доц. Тодорова в множество международни и национални научни проекти и по-специално ръководството ѝ на следните проекти: 1) „Съществува ли български етнически модел” (2006-2009); 2) Бъдещето на религията. Глобалното християнство и

ислям. (2012-2014); 3) Модел на съжителство в районите на централните и източни Родопи и отражението му върху националната сигурност (2008-2010), както и два текущи проекта, посветени на културните (вкл. религиозни) връзки на България с Азербайджан и Турция. Самите заглавия на проектите отразяват тяхната научно-приложна стойност и актуалност.

Своята **преподавателска дейност** доц. Тодорова разгръща в Центъра за обучение на докторанти в БАН, по линия на пост-докторската програма по ОП „Развитие на човешките ресурси” на МОМН (2010) и във ВСУ „Черноризец Храбър”. По-важни нейни лекционни курсове са: „Ислям и съвременност”, „Ислямски фундаментализъм”, „Право на Европейския съюз и сигурност ” и др.

Съдържателен анализ на научните постижения:

Научните приноси в публикациите на Богдана Тодорова са много, но поради ограничения обем на становището ще се съсредоточа върху най-важните, според мен, които са съсредоточени в хабилитационния труд „Обективация на Исляма” (2018). В тази монография за пръв път в България **Ислямът е анализиран през призмата на съвременността** – на новите представи за света, които отдалечават класическата ислямска традиция от съвременните измерения на религиозния авторитет. Тези нови представи се изразяват в нови форми на организация на обществото и държавата с отчитане ефектите на новите технологии в дигиталната ера. В сърцевината на процеса на обективация на исляма доц. Тодорова поставя **специфичната шиитска система на държавно управление – „веляят е-факих”**, разработена и приложена от аятолах Хомейни. Нейните изводи се базират на лични интервюта с шиитски духовни лидери. За пръв път (у нас и в чужбина) от философските идеи на Хомейни Богдана Тодорова извежда идеята за „нов социален договор” като алтернатива на идеите за „обществен договор” на Хобс, Русо, Лок и Кант като представители на модерната западна политическа мисъл.

Друг фундаментален научен принос в монографията на Б. Тодорова са разработените **две съвременни стратегии на ислямски политически активизъм**, конструирани през призмата на ключовото за исляма шиитско-сунитско противопоставяне. Първата стратегия е на „червения ислям”, изграждащ нова сунитска идентичност, а втората - стратегията на „черния ислям”, насочен към създаване на нова салафитска идентичност.

Доц. Тодорова прилага в своите изследвания широко-спектърен **мултидисциплинарен подход към исляма** като религия, политика, морал, култура

(начин на живот), който ѝ дава възможност освен на философията, да се обляга на потенциала и на други обществени науки като социология, политология, културна антропология, етнология и др. Като политолог съм особено впечатлена от изведената корелация между демокрация и ислям (с модусите на тяхната съвместимост и несъвместимост), която рефлектира в „теодемокрацията“ като политически проект за развитие на иранското общество.

Лични впечатления и въпрос към кандидата:

Запознавайки се с внушителното като обем и качество научно творчество на Б. Тодорова, посветено на исляма и свързаните с него идеи, действия, техни субекти/обекти в съвременния свят, оставам с общото впечатление за наличния дефицит от подобни знания в научното и публично пространство в България и в Европа. Монографията „Обективизиране на исляма“, написана с голяма страст, научна прецизност и ясен, разбираем език, излъчва едно своеобразно послание към образованата публика: Време е да опознаем ислямския свят и мюсюлманите, а не да се страхуваме от тях. Познанието на исляма ще доведе до по-доброто му разбиране на фона на разгърнатата се ислямофобия в западния свят. А след като опознаем религията, културата и начина на живот на мюсюлманите, ще можем да общуваме и съжителстваме с тях по-цивилизовано - макар и да принадлежим на различни цивилизации.

Нямам критични бележки към кандидата, впечатлена съм от солидните научни приноси, получили високо национално и международно признание. Бих желала да задам един въпрос: Какъв паралел можем да направим между днешната ислямска република като специфичен политически режим и режимите в западния свят след „края на историята“ (Ф. Фукуяма) във връзка с реализацията на една основна цел: „хармонизиране на отношенията религиозно – секуларно; морал – политика; духовни и материални ценности“ ?

Материалите убедително показват, че доц. д.ф.н Богдана Йорданова Тодорова покрива минималните изисквания за придобиване на академичната длъжност „професор“, залегнали в Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника към него, Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в БАН, Правилника на ИИОЗ – БАН за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности и Правилата на НС на ИИОЗ. Ходът на процедурата до момента на съставянето на настоящото становище е коректен спрямо действащото законодателство. Също така декларирам, че не съм свързано лице с кандидата по смисъла на § 1, т. 5 от

допълнителните разпоредби на Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и нямам и частен интерес, свързан с процедурата или с кандидата, който би могъл да повлияе на обективността ми като член на научното жури.

Заключение: Напълно съм убедена в достойнствата на научните публикации на доц. Богдана Тодорова и смятам, че тя напълно отговаря на всички критерии за заемане на длъжността „професор”. Предлагам на научното жури да гласува положително за присъждане на акад. длъжност „професор” по научната специалност „Философия”, професионално направление 2.3. на доц. д-р Богдана Тодорова.

Дата: 26.04.2019

Изготвила:

доц. д-р Ивка Цакова Некова